

בוחרים את הפרפר של ישראל

בחירת הפרפר של ישראל: מערכי פעילות לילדי גן עד כיתה ג'

רקע כללי:

בחירת הפרפר של ישראל היא מיזם ביוזמת אגודת חובבי הפרפרים בשיתוף קק"ל, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע ומוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט.

בדומה לבחירה של ציפור לאומית (הדוכיפת), עץ לאומי (הזית) ופרח לאומי (כלנית), וכמקובל במדינות רבות בעולם, החלטנו לכבוד שנת ה-75 למדינת ישראל לצאת במיזם לבחירת הפרפר של ישראל.

התהליך כולל שלושה שלבים:

1. בשלב הראשון בחר צוות מצומצם של מומחים 24 מינים מפרפרי היום של ישראל על בסיס קריטריונים שונים.
2. בשלב השני צומצמה הרשימה ל-12 מינים – אגודת חובבי הפרפרים פנתה לקבוצות בעלות עניין (כמו חברי אגודה, צלמי פרפרים, שותפים במיזם "ניטור הפרפרים של ישראל"), וחבריהן סייעו בצמצום הרשימה.
3. בשלב השלישי יבחר הציבור הרחב את "הפרפר של ישראל" מתוך 12 מיני הפרפרים, וההכרזה עליו תתבצע ביום העצמאות ה-75.

הבחירות לפרפר של ישראל יתבצעו באמצעות טופס מקוון שיימצא באתר הייעודי לכך. טופס הבחירה במערכת החינוך ייפתח ב-19.2.2023. הבחירה הארצית תתקיים בין התאריכים 22.3-22.4.2023.

השתתפות בבחירת הפרפר של ישראל היא הזדמנות חינוכית מהמעלה הראשונה, שתאפשר להשיג את המטרות הבאות:

- יצירת חיבור לטבע והתפעלות ממנו, דרך עולם הפרפרים
- העלאת המודעות לערכי טבע ומחשבה עליהם
- הבנת יחסי הגומלין בטבע, בדגש על עולם הפרפרים והצמחים

רקע לפעילות החינוכית:

לפניכם הצעה לשלושה מערכי פעילות בנושא בחירת הפרפר של ישראל, אורכה של כל פעילות כ-45 דקות. מטרת הפעילויות לחזק את החיבור למיזם בחירת הפרפר של ישראל, לקרב את התלמידים לעולם הפרפרים בפרט ולטבע בכלל ולהמחיש את הקשר בין שינוי האקלים לשינויים שאנו רואים בהתנהגות הפרפרים. למערכים מצורפים גם עזרים שונים, לשימושכם

לפני שמתחילים...

לפני ביצוע הפעילות בכיתה, או אחריה, מומלץ לשלב יציאה עם התלמידים לחצר ביום שמשי לתצפית על הפרפרים, או לשלב את הצפייה בהם בזמן טיול. כל מקום שצומחים בו צמחי בר, או שנשתלו בו פרחים, עשוי להתאים. תופתעו גם אתם לגלות שבתצפית של מספר דקות תוכלו להבחין בפרפרים, בפרט אם המקום עשיר בצמחייה ולא רוסס.

נסו לצפות בפרפרים והדריכו גם את התלמידים – נסו לשים לב לצבע העיקרי של הפרפר ולגודלו. האם הוא עף גבוה מאיתנו, או שמא הוא עף נמוך, מעל לצמחים – מחפש לו צוף או מקום להטלת הביצים? האם אתם מצליחים לצפות ביותר מפרפר אחד, ביותר ממין אחד של פרפר (כלומר, קיים הבדל בגודל, בצבע)?

שימו לב: בזמן צילום פרפרים, הקפידו לא להתקרב אליהם מדי ולהחרידם ממקומם, וכן ודאו שהצל שלכם לא מרתיע אותם. בגנים הלאומיים ובשמורות טבע הקפידו להישאר על השבילים.

אם תרצו לנסות לזהות את הפרפר, היעזרו באתר "[זיהוי פרפר](#)". בלשונית "מצא אותי" יש הכוונה עם שאלות שעורכות סינון ומקרבות אתכם להגדרת הפרפר.

בוחרים את הפרפר של ישראל

מערכת פעילות ראשון: מחזור החיים של הפרפר

דרך משחק והנאה יכירו התלמידים את שלבי הגלגול של הפרפר, את הקשר בין הפרפר לצמח ואת מיני הפרפרים המועמדים לתואר הפרפר של ישראל

מטרות

1. התלמידים יכירו את הפרפרים, שמשתייכים למחלקת החרקים
2. התלמידים יכירו את השלבים השונים במחזור חייו של הפרפר
3. התלמידים יבינו את הקשר בין הפרפר והצמח
4. התלמידים ייחשפו למינים שונים של פרפרים

ציוד וחומרים

1. [כרטיסיות של פרפרים ממינים שונים עם תמונות של כל שלב בגלגול](#)
2. [כרזה עם תמונות של 12 המינים המועמדים לבחירת הפרפר של ישראל](#)
3. [דפי צביעה של פרפרים ממינים שונים – איור של חצי פרפר, כדי להשלים דגם סימטרי](#)
4. [צלליות של פרפרים לצביעה](#)
5. [תמונות פרפרים בעיגול להכנת כתרים](#)
6. [סרטון: גלגול הפרפר](#)
7. [סרטון: יצירת גלגל המדמה את גלגול הפרפר](#)

מהלך הפעילות

פתיחה:

בחרו שישה פרפרים שונים [מהכרטיסיות](#). הציגו בפני התלמידים את הצמח עם הביצה, את הזחל בשלבים השונים שלו ואת הגולם. ספרו על שלבי הגלגול של הפרפר תוך הצגת התמונות.

הזחל היוצא מן הביצה גודלו מספר מילימטרים, והוא גדל בערך פי 2,000 מגודלו המקורי. הזחל מתנשל מעורו החיצוני ומגדל עור חדש, המאפשר לו להמשיך ולגדול.

שאלו את התלמידים: האם אתם מכירים עוד בעלי חיים, אולי חרקים או זוחלים, שעוברים תהליך דומה להתנשלות?

יונקים, כלבים, חתולים, בני אדם – כולם גדלים ללא הפסקה מרגע הולדתם עד להפיכתם לבוגר.

האם גם הם מתנשלים בצורה דומה? מה ההבדל?

שאלו: מה מיוחד בפרפרים? איך אתם מרגישים כשאתם רואים פרפר? למה רוב התלמידים אוהבים פרפרים? מה פרפר יכול לעשות ואנחנו לא יכולים?

גוף הפעילות:

משחק להמחשת הקשר בין פרפר לצמח:

השמיעו מוזיקה (למשל את השיר – ["הפרפר לפרח"](#) של ח"נ ביאליק או ["פרפר נחמד"](#) של לאה נאור) חלקו לתלמידים תפקידים – צמח צוף, צמח פונדקאי, פרפרית בהיריון, פרפרית רעבה.

הצמחים ניצבים, הפרפרים מתעופפים למשמע המוזיקה.

עם עצירת המוזיקה, פרפרית בהיריון צריכה לעצור ליד צמח פונדקאי (להטלת ביצים), ופרפרית רעבה – ליד צמח צוף. אפשר לדמות את הפעולה בפנטומימה, או לתת לחיצת יד – כל מה שתחליטו.

ספרו לתלמידים כי במפגשים הקרובים ברצונכם להעמיק את ההיכרות [עם 12 מיני הפרפרים המופיעים בכרזה](#) שתלויה על הקיר.

בוחרים את הפרפר של ישראל

הציעו לתלמידים פעילות של יצירה העוסקת בפרפרים (מספר אפשרויות):
א. להשלים את כנפי הפרפר לפי הכנפיים האמיתיות (הדפיסו את [הקובץ הזה](#)). בהזדמנות זו תוכלו לדבר על סימטריה בפרפרים.

ב. לצבוע פרפר דמיוני, או לנסות להעתיק את הדגם על פי תמונות הפרפרים האמיתיות ([תמונות לא צבועות של פרפרים](#))

ג. להכין גלגל המדמה את גלגול הפרפר – לפי [סרטון ההסבר](#).

סיכום:

חודו לתלמידים חידות על הפרפרים – התלמידים צריכים להסתכל בתמונות הפרפרים שבכרזה ולהצביע על הפרפר המתאים. קבעו את רמת החידות לפי יכולת ההבנה של התלמידים.

דוגמאות לחידות:

- כנפיי צהובות כצבע הלימון (לימוני האשחר)
- צבע כנפיי כצבע השמים (כחליל השברק)
- אני פרפר נהדר ואצילי (אצילית היערה – לתלמידים שכבר יכולים לקרוא)
- אני הגדולה בפרפרים, ובשמי תמצאו שם של שליט מלוכה (קיסרית הקטלב – לתלמידים שכבר יכולים לקרוא)
- אני פרפרית המעופפת בעיר הבירה של ישראל (כתמית ירושלים – לתלמידים שכבר יכולים לקרוא)
- הדוגמה על כנפיי מזכירה כלי נגינה (כתום-כנף המצלתיים)
- בקצה כנפיי צורה המזכירה ציפור מסוימת, ואני יפה מאוד (זנב-סנונית נאה)

אפשרויות להרחבה

משחק של שלי הגלגול:

חלקו את התלמידים לארבע קבוצות – ביצה, זחל, גולם ופרפר – והשמיעו מוזיקה. כשהמוזיקה נעצרת, יש להסתדר בקבוצות, כך שבכל קבוצה יש ביצה, זחל, גולם ופרפר, ועל התלמידים להסתדר במעגל ולתת ידיים לפי הסדר. ביצה – זחל – גולם – פרפר כך שהפרפר נותן יד גם לגולם וגם לביצה.

משחק ברמה מורכבת יותר להמחשת שלבי הגלגול ולהיכרות עם מיני הפרפרים:

השתמשו בתמונות הפרפרים בעיגולים (עזר 5) והכינו עם התלמידים כתרים. מכל מין של פרפר הדפיסו ארבעה עותקים, והדביקו על רצועה. התלמידים יכתבו איזה שלב הם ב"גלגול": ביצה, זחל, גולם או פרפר. לדוגמה:

התלמידים יחבשו את הכתרים, יסתובבו בחדר – ויחפשו את בני מינם. כאשר ימצאו כל השלבים בגלגול של אותו הפרפר (זיהו על פי התמונה, או על פי שם הפרפר), הם יסתדרו במעגל. לאחר מכן אפשר להחליף את הכתרים בין כל התלמידים ולשחק שוב.

בוחרים את הפרפר של ישראל

מערכ פעילות שני: יחסי הגומלין בין הפרפר לסביבתו

באמצעות סיפור, תמונות, יצירה ודיון ייחשפו התלמידים ליחסי הגומלין בטבע – בין הפרפר לסביבתו ובין הפרפר לאדם

מטרות

1. לחשוף את התלמידים ליחסי הגומלין בטבע
2. להכיר לתלמידים את יחסי הגומלין בין האדם לפרפר

ציוד וחומרים

1. [תיאור מארג המזון](#)
3. [סיפור: מעשה בילד ושמו עוז, נמלים ו... פרפרים](#)
4. ציוד ליצירה להכנת פרפר. בהמשך יובאו כמה דוגמאות – אפשר לבחור מתוכן או למצוא רעיונות אחרים ליצירה דרך שימוש חוזר בחומרים
5. [צלליות של פרפרים – לגזירה וליצירה](#)

מהלך הפעילות

פתיחה:

נציג את התמונה של מארג המזון ונשאל:

- מהו מארג? מה המילה הזאת אומרת? מהו פירושה, לדעתכם?
- הביטו בלוח מארג המזון. היכן נמצא הפרפר הבוגר, והיכן נמצא הזחל שלו בשרשרת המארג? עם מה צריך להתמודד מי שבתחתית פירמידת המזון ומה הוא צריך לעשות כדי לשרוד? האם הוא באמת בסכנה?
- מהו מארג המזון? כיצד בני האדם משפיעים עליו?

גוף הפעילות:

מהן הסכנות בטבע שהפרפרים צריכים להתמודד איתן?
דיון במליאה – התלמידים ישתתפו בשיח על אודות הסכנות האורבות לפרפרים ולמיני בעלי חיים רבים אחרים ומסכנות את הישרדותם.

שאלות לדוגמה לפתיחת הדיון:
לפרפרים אויבים טבעיים רבים. מהי מידת הסכנה הנשקפת מהאויבים הטבעיים האלה, שניזונים מפרפרים מיליוני שנים?
שאלת מחשבה לתלמידים: מדוע הקדמה מהווה סכנה גדולה יותר לפרפרים?

קראו את הסיפור "[מעשה בילד ושמו עוז, נמלים ו... פרפרים](#)", ואמרו כיצד לדעתכם אפשר לעזור לפרפר, לזחל ואף לנמלים?

שלבי הפעילות:

1. הכינו עם התלמידים פרפר דמיוני, צבעוני*
2. בקשו מהתלמידים לכתוב סיפור קצר שמתאר כיצד הפרפר עוזר לשמור על כדור הארץ. שאלו את התלמידים:
אילו הפרפר שלכם היה יכול לדבר – מה היה מבקש מבני האדם?
אילו פעולות כל ילד יכול לעשות כדי להקל על הפרפרים?
מה אנחנו יכולים לעשות ככיתה או כבית ספר כדי לעזור לפרפרים בסביבתנו הקרובה?

בוחרים את הפרפר של ישראל

*הכנת פרפר דמיוני:

מוזמנים ליצור פרפר דמיוני מחומרים ממוחזרים – כדי לא לפגוע בסביבה – שיגרום הנאה לצופים בו. אפשר להכין מובייל עם פרפרים.
חומרים ליצירה: בקבוקי (קנקלים) פלסטיק של ליטר או יותר, מספריים, מרקרים/ארט ליין, חוטי ברזל, מנקי מקטרת, ענפים, חוט דייגים ועוד. ראו הנחיות [כאן](#).

דגם לגלגול של פרפר, שנוצר באמצעות שימוש חוזר בגלילי

מובייל פרפרים מבקבוק בשימוש חוזר.

עם פרפרים "שקופים" כאלה אפשר לצאת החוצה ולראות את הצללית שמשתקפת על הקרקע

אפשרויות להרחבה:

1. אם קיים שטח קטן שאפשר לשתול בו צמחים, או להניח בו עציצים, כדאי לחשוב יחד אילו צמחים אנחנו יכולים לשתול כדי לזמן את הפרפרים לגינתנו ולעזור להם להמשיך ולהתקיים.
2. אפשר לקרוא במאמר הבא [גינה כאבן שואבת לפרפרים](#) (ד"ר רחלי שוורץ-צחור) ובהרחבה בספר [גינת הפרפרים בישראל](#) מאת דובי בנימיני.

דוגמאות לצמחים מושכי פרפרים:

צמחים פונדקאים שפרפרים מטילים עליהם ביצים, והזחלים ניזונים מהעלים שלהם:

- פיגם – עליו מטילה את ביציה פרפרית זנב-סנונית נאה
- אזוב (זעתר) – עליו מטילה ביצים פרפרית תכליל האזוב
- אפונה ריחנית, תורמוס ההרים, מיני פרפרניים נוספים – עליהם מטילה פרפרית כחלון האפון
- כובע הנזיר, כרוב, כרובית, ברוקולי – עליהם יטילו לבניני הכרוב ולבניני הצנון

צמחי צוף

סלסלי כסף (מלנית ריחנית), לנטנה, פנטס, אסקלפיאס (רעיל), בודליית דוד.

3. כמו כן, רצוי להשאיר אזורים עם צמחיית בר. לצמחי הבר יש פרחים קטנים עם צוף שחביב על כל הפרפרים, והם אינם זקוקים לשתילה ולהשקיה.

בוחרים את הפרפר של ישראל

מערך פעילות שלישי: בוחרים את הפרפר של ישראל

בפעילות האחרונה יכירו התלמידים את פרויקט בחירת הפרפר של ישראל, ויצביעו בבחירות דמוקרטיות לפרפר המועדף עליהם

מטרות

1. התלמידים יכירו את הפרויקט לבחירת הפרפר של ישראל – כסמל/ערך לאומי
2. התלמידים יכירו את אמות המידה לבחירת הפרפרים כסמל לאומי
3. התלמידים יתנסו במערכת בחירות, כסמל למדינה דמוקרטית
4. התלמידים יצביעו לבחירת הפרפר של ישראל על פי העדפותיהם

ציוד וחומרים

1. [מצגת "ביחד בוחרים את הפרפר של ישראל כסמל לשמירת טבע" \(למצגת בקובץ נגיש\)](#)
2. תמונות של סמלים מוכרים לתלמידים (לדוגמה, [הסמלים שנמצאים בקישור הזה](#)), ועוד סמלים מעולם התוכן של התלמידים שלכם)
3. [תמונות של 12 הפרפרים המועמדים](#)
4. עבור ההצבעה: [כ-20 כרטיסים קטנים עם תמונות של כל אחד מהפרפרים המועמדים ושמותיהם](#)
5. קלפי (תיבה שבה פתח לשלשול המעטפות)
6. מעטפות – כמספר התלמידים
7. פרגוד

חומר רקע למורה

מהו סמל? על בחירת סמל [במצגת "ביחד בוחרים את הפרפר של ישראל כסמל לשמירת טבע"](#)

מהלך הפעילות

הכנה: הכינו את הקלפי – מאחורי פרגוד פרסו את תמונות הפרפרים המועמדים, לצידן מעטפות, ובמרכז הכיתה הציבו את התיבה שלתוכה ישולשלו המעטפות.

פתיחה:

הראו לתלמידים סמלים שונים, ושאלו אותם מה ואת מי הם מסמלים (למשל: יונת השלום, ענף עץ זית, דגל ישראל, לוגו של קוקה קולה, סמלי המדינה, סמל יישוב, סמל קק"ל, היעל של רשות הטבע והגנים, הדוכיפת ועוד).

ספרו לתלמידים כי לכבוד חגיגות ה-75 של מדינת ישראל הוחלט לבחור את הפרפר של ישראל כסמל לאומי – פרפר שיסמל את מדינת ישראל; אזרחי המדינה, כולל התלמידים, מוזמנים לעזור בבחירה. לאור הפעילויות הקודמות, שאלו – למה אנחנו רוצים לבחור פרפר? מה למדנו עד היום על פרפרים?

גוף הפעילות:

שיחה על בחירה: איפה יש לנו אפשרויות לבחור בחיי היום יום (מה אנחנו לובשים, לאיזה חוג ללכת, מה לעשות בהפסקות...)? נרחיב גם לנושא בחירה של הכנסת: מי היה עם ההורים בקלפי? מה עושים בקלפי? איך סופרים את הקולות?

ספרו לתלמידים כי 12 הפרפרים שהם למדו להכיר במפגשים הקודמים הם המועמדים לבחירה, ומתוכם יבחר הפרפר של ישראל. פרסו בפני התלמידים על הרצפה את תמונות 12 הפרפרים המועמדים. שאלו אותם: לפי מה כדאי לבחור את הפרפר? האם לפי צורה חיצונית? גודל? היותו נפוץ? או שמא היותו בסכנת הכחדה? פרפר שמעופף בישראל, או בעוד מקומות בעולם? תכונות שמזכירות לנו את עם ישראל? תכונות שלו שהיינו רוצים לסגל לעצמנו?

בוחרים את הפרפר של ישראל

בקשו ממספר תלמידים לספר באיזה פרפר הם חושבים שכדאי לבחור ולמה.

סיכום:

הסבירו לתלמידים שתקיימו כעת בחירות בגן/בכיתה – בחירות שמתקיימות בגנים נוספים, בבתי ספר ובצבא, ואפילו ההורים יכולים להצביע דרך האינטרנט, או בשליחת SMS.

הציגו בפניהם את הקלפי, ובצעו בחירות.

הכריזו על תוצאות הבחירות של התלמידים, ואם יש מחשב עם אינטרנט בכיתה, שלחו לנו את התוצאות בתום ההצבעה (טופס הבחירה נמצא ב[אתר הייעודי לכך](#)).

לאחר פרסום התוצאות הסופיות עדכנו את התלמידים מי הפרפר שנבחר.

למדור בחירת הפרפר של ישראל באתר, לחצו כאן»

או סרקו:

